

Open Government Partnership

BUDŽETOM ZA GRAĐANE DO OTVORENIJE VLASTI

Podrška kreiranju Nacionalnog akcionog plana BiH u okviru Partnerstva za otvorenu vlast

Budžetom za građane do otvorenije vlasti

Aleksandar Draganić

Zašto je neophodno donošenje budžeta za građane?

Već godinama traju reforme koje nastoje da unaprijede proces budžetiranja na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Međutim, i dalje se ocjenjuje da budžetski proces nema demokratski legitimitet jer jako mali broj građana učestvuje u njegovom kreiranju i usvajanju, dok se poseban problem vidi u usvajanju budžeta po hitnom postupku sa malim brojem aktera koji su upoznati sa njegovim sadržajem.¹

Budžet predstavlja ogledalo ciljeva i politika jedne države ili njenog dijela u budućem periodu jer gotovo sve planirane aktivnosti, u funkciji ostvarenja tih ciljeva, treba da nađu svoje mjesto u budžetu. Međutim, situacija u Bosni i

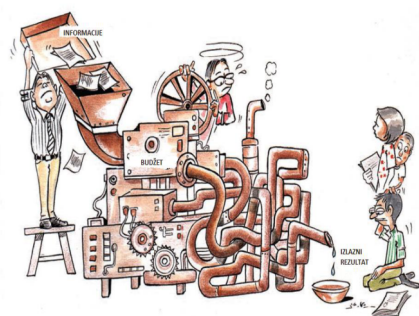
Hercegovini je daleko od željene - jako niska participacija građana u procesu donošenja budžeta sa jedne strane, te budžet ponuđen građanima i javnosti na uvid koji je pisan naglašeno tehničkim jezikom, u stavkama i kategorijama koje razumije samo vrlo mali broj stručnjaka koji su najdirektnije uključeni u pripremu budžeta, obično u ministarstvima finansija. Posljedica takvog pristupa je da najveći broj građana uopšte ne razumije o čemu se radi i, između ostalog, zato i ne učestvuje u kreiranju i nadgledanju budžeta. S druge strane, navodna transparentnost vlada na svim nivoima, koje izlažu nacrt i prijedlog budžeta na svoje portale i organizuju javne rasprave o njima, je znatno više formalna negoli stvarna. U izvještaju "Procjena budžetske transparentnosti u općinama u Bosni i Hercegovini",² konstatovano je da trenutno izostaje transparentnost budžetskog sadržaja, a sam sadržaj budžetskih dokumenata nije prilagođen građanima.

Imajući u vidu da je na neki način budžet refleksija

javnih politika, jasno je zbog čega u zemljama s razvijenom demokratskom kulturom postoji značajan interes javnosti za mnoga pitanja koja se tiču budžeta. Građani žele da znaju i odlučuju o tome kako će se trošiti njihov novac. Pri tome je osnovni preduslov za učešće građana u procesu odlučivanja o budžetu njihova informisanost pa je, u skladu s tim, zadatak organa vlasti da obezbijedi javnost rada i pruži informacije o svim bitnim pitanjima u procesu kreiranja, usvajanja i izvršenja budžeta. Kao što je istaknuto u Preporuci broj 19 Komiteta ministara Savjeta Evrope² iz 2001. godine, informisanje predstavlja prvi stub neposrednog učešća građana u procesu kreiranja i donošenja odluka.

Ovaj dokument sačinjen je u okviru projekta „Podrška kreiranju Nacionalnog akcionog plana BiH u okviru Partnerstva za otvorenu vlast“, implementiran od strane TI BiH, uz finansijsku podršku Fonda otvoreno društvo BiH. Mišljenja i stavovi u ovom dokumentu predstavljaju isključivo stavove TI BiH i ni na koji način ne odražavaju stavove Fonda otvoreno društvo BiH.

Septembar 2015.

U Preporuci se dalje navodi potreba uvođenja veće transparentnosti u načinu funkcionisanja institucija, posebno u domenu javnosti procesa odlučivanja, dostupnosti informacija te vođenju politike veoma širokih komunikacija kako bi građanima bila pružena prilika za bolje razumijevanje glavnih pitanja od važnosti za zajednicu, kao i posljedica važnih političkih odluka koje donose odgovarajuća tijela.

Da postoji potreba za iniciranjem izrade dokumenta Budžet za građane na višim nivoima vlasti u BiH, ukazuje i ocjena stanja transparentnosti budžeta i budžetskog procesa fondacije CPI, koja vrši istraživanje i objavljuje indeks otvorenosti budžeta.⁴ Prema rezultatima fondacije CPI iz septembra 2015. godine,⁵ indeks otvorenosti budžeta u Bosni i Hercegovini je iznosio 43 boda (od ukupno 100), te je zemlja rangirana kao „država koja daje djelimične informacije o budžetu“. Čak 5 indikatora koji determinišu indeks otvorenosti budžeta se odnose na postojanje dokumenta budžet za građane i način njegove pripreme i diseminacije, a to su ujedno i oblasti u kojima BiH ima loše rezultate zbog nepostojanja dokumenata budžeta koji su razumljivi građanima i široj javnosti. Među najbitnije preporuke fondacije CPI spada izrada „Budžeta za građane“, koji bi građanima omogućio razumijevanje budžetskog procesa.

Kao činjenicu koja ide u prilog svemu naprijed navedenom treba istaći i izraženu namjeru bh. vlasti da u narednom periodu poveća transparentnost rada tijela javnih vlasti, između ostalih i u oblasti javnih finansija. Naime, u septembru 2014. godine Bosna i Hercegovina je primljena kao 65. članica u globalnu inicijativu "Partnerstvo za otvorenu vlast". Partnerstvo za otvorenu vlast - Open Government Partnership - je globalna multilateralna inicijativa za transparentnost i otvorenost rada tijela javne vlasti, a njene učesnice su države koje se članstvom u Partnerstvu obavezuju na konkretne mjere i djelovanje u oblastima transparentnosti, osnaživanja učešća građana u vlasti, borbe protiv korupcije i uvođenja novih tehnologija koje čine javnu upravu što efikasnijom. U toku je razrada prvog akcionog plana sa mjerama unapređenja stanja, u okviru kojih se donošenje građanskih budžeta vidi kao jedan od prioritetnih zadataka.

Budžet za građane - sredstvo za transparentniju i odgovorniju vlast

Budžet za građane predstavlja prikaz budžeta države, institucije ili opštine/grada, prezentovan

na razumljiv način tako da doprinese povećanom učešću građana u definisanju budžetskih prioriteta, kao i u planiranju, raspodjeli i trošenju budžetskih sredstava. Ovakav dokument budžeta je nastao kao rezultat narastajućih potreba da se budžeti približe građanima i time poveća njihova participacija u donošenju odluka i politika, ali i kao sredstvo kontrole koju na ovaj način građani imaju nad trošenjem budžetskog novca.⁶ Pri tome je osnovni preduslov za učešće građana u procesu odlučivanja o budžetu njihova informisanost, pa je, u skladu s tim, zadatak institucija vlasti da obezbijedi javnost rada i pruži informacije o svim bitnim pitanjima u procesu kreiranja, usvajanja i izvršenja budžeta. Upravo je to osnovna pretpostavka za kreiranje dokumenata budžeta za građane, koji bi trebali da kroz odgovorno upravljanje budžetima utiču na povjerenje građana u institucije vlasti.

Budžet za građane je samo onaj dokument koji je kreirala vlast u dogovoru sa građanima. Istovremeno, ovakav dokument treba da omogući javnosti da razumije budžet i da shvati da je njegov vlasnik, da služi kao „ulaz“ za više informacija o budžetu, te da se oslanja na zvanične dokumente u fazi planiranja/donošenja budžeta. Veliku pažnju treba posvetiti vremenu objave „Budžeta za građane“, odnosno da se taj dokument objavljuje u isto ili približno vrijeme kao i zvanični budžet, da se izrađuje samo na službenim jezicima u zemlji te da se distribuira brojnim komunikacijskim kanalima i u različitim formatima.

Komunikacija sa građanima - neizostavni element u donošenju budžeta za građane

Razmišljanje organa vlasti o tome šta građani žele i treba da znaju o budžetu može biti sasvim drugačije od onoga šta sami građani žele i osjećaju da treba da znaju. U isto vrijeme, naravno, vlast ima znatno više informacija o tome šta je u budžetu nego većina ljudi izvan vlasti, a time i dijalog između vlasti i građana (preko grupa civilnog društva ili drugih sredstava) je bitan kako bi ovi drugi imali bolje razumijevanje o tome šta bi mogli naći u budžetu. Međutim, takođe je bitno za vlast, nakon što je prezentovala svoje podatke, da sluša šta ljudi kažu o tome šta im je potrebno i šta žele vidjeti u građanskom budžetu. Ako on ne pruža građanima te informacije, budžet građana će, u najboljem slučaju, ležati neiskorišten negdje na polici ili, u najgorem slučaju, biti bačen u korpu za otpatke.

Organizacije civilnog društva u velikom broju zemalja trenutno proizvode vlastite dokumente budžeta za građane ili vrše analize budžeta svojih vlada. Ovi dokumenti, međutim, ne mogu služiti kao zamjena za dokumente budžeta za građane koje proizvode organi vlasti. Vlast ima saznanja i uvid u mnoge aspekte, kao što su, na primjer, makroekonomske pretpostavke koje su u osnovi budžeta i razloge zašto su neka izdvajanja prioritet, sa čim civilno društvo nije upoznato. Stoga, budžet za građane koji priprema vlast može pružiti važne informacije čak i za one grupe civilnog društva koje analiziraju budžet. Osim toga, vlast ima obavezu odgovornosti prema široj javnosti, a budžet za građane je važno sredstvo u tome.

Iako je većina građanskih budžeta izrađena od strane nacionalnih vlada, organi nižih nivoa vlasti su takođe u obavezi da ih izrađuju. Za neke korisnike oni mogu biti i interesantniji jer pružaju informacije direktno vezane za lokalne usluge za koje su građani životno zainteresovani. Tako se, na primjer, u Velikoj Britaniji pored Budžeta za građane na državnom nivou izrađuju i regionalni građanski budžeti, objašnjavajući prioritete u budžetu, i šta isti znače za ljude u datoj regiji u pogledu zapošljavanja, stvaranja ravnopravnijeg društva, javnih službi, itd.

Budžet za građane u jedinicama lokalne samouprave u BiH

Proces uvođenja dokumenata budžeta za građane u Bosni i Hercegovini je upravo započeo na lokalnom nivou kroz iniciranje i promovisanje pripreme ovakvog dokumenta u gradovima Bijeljina, Tuzla i Zenica, stvaranjem oglednih primjera kojima bi se podstakli i lokalni i drugi nivoi vlasti na prihvatanje i uvođenje ove inicijative. Donošenje dokumenta "Budžet za građane" je čak institucionalizovano u navedenim gradovima sa donesenim uputstvima od strane gradonačelnika u vezi uvođenja metodologije pripreme i donošenja samog dokumenta u datim jedinicama lokalne samouprave. Izrada prvih dokumenata budžeta za građane je realizovana kroz projekat koji je implementirala Eda Banja Luka, a koji je finansijski podržan od strane Fonda otvoreno društvo BiH.⁷

Koraci u izradi budžeta za građane

Osnovna pretpostavka od koje se polazi u pripremi ovakvog dokumenta je zasnovana na

¹ Izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine u 2014. godini, Brisel, 08.10.2014. godine

² Jusić, M., Procjena budžetske transparentnosti u općinama u Bosni i Hercegovini, Analitika, Sarajevo, 2011 (Izvor: <http://www.analitika.ba/bs/publikacije/procjena-budžetske-transparentnosti-u-opcinama-u-bosni-i-hercegovini>)

³ Recommendation (2001)19 on the Participation of Citizens in Local Public Life, Council of Europe (Izvor: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=245255&Site=CM>)

⁴ CPI, Analiza indeksa otvorenosti budžeta, izvještaj, Sarajevo, 2014

⁵ Izvor: <http://www.cpi.ba/bosna-i-hercegovina-je-pala-na-svjetskoj-rang-listi-budžetske-transparentnosti-jer-vlasti-otezavaju-građanima-da-shvate-budžetski-proces-i-uticu-na-tokove-javnog-novca/>

⁶ Ott, Katarina, A Citizen's Guide to the Budget, Institute of Public Finance, Zagreb, 2000

⁷ Izvor: <http://www.osfbih.org.ba/index.php/component/content/article/14-naslovna/289-po-prvi-put-u-bih-kreirani-i-objavljeni-budžeti-za-građane-na-lokalnom-nivou>

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**
BOSNA I HERCEGOVINA

činjenici da vlast želi da razumije šta građani misle da treba biti uključeno u taj dokument. Istovremeno, potrebno je utvrditi i kakva se korist očekuje od budžeta za građane. U idealnom slučaju,⁸ ljudi će ga uzeti, pročitati i razmisliti o tome, a informacije će iskoristiti da postavljaju pitanja o tome kako vlast prikuplja i troši sredstva. Tako je u idealnom svijetu, naravno. Generalno, ljudi će koristiti budžet za građane i prateće materijale samo ako ih nešto zanima ili ukoliko im je nešto potrebno. Najlakši način za utvrđivanje preferencija oko sadržaja budžeta za građane je da se građani i njihove predstavničke organizacije pitaju, te se s toga prvi korak u razvoju budžeta za građane odnosi na konsultacije sa njima s ciljem utvrđivanja njihovih preferencija. Šta bi trebalo da uključuje? Ko želi informaciju? Kako doći do njih? Koje su ideje građana o tome kako bi trebalo da se distribuira budžet građana? Putem kojih medija i formata treba prikazati informacije? Ako je informacija u štampanom formatu, kako takvo štampano izdanje da bude privlačno? Treba li predstaviti informacije u radio-emisiji, umjesto/pored štampanog izdanja? Treba li uraditi video-snimak? Vlada može uraditi konsultacije o sadržaju budžeta građana kroz niz kanala, uključujući sastanke sa građanima, traženje ideja kroz priloge u novinama ili na radiju, ili postavljanjem ankete na svojoj internet stranici. Format konsultacija se određuje na bazi procjene efektivnosti samog procesa koji se koristi. Nakon što se obave konsultacije sa građanima, institucije vlasti vrše analizu provedenih konsultacija, te se donose odluke o sugestijama i sadržaju budžeta za građane. Konsultacije, svakako, dovode do brojnih sugestija o sadržaju dokumenta budžeta za građane, te načinima diseminacije ciljnim grupama. Ovdje je jako značajno izvršiti prioritizaciju inače će set ideja biti prevelik za ono šta bi trebalo da predstavlja budžet za građane. Treba napomenuti da konsultacije ne proizvode obavezujuće stvari za vlade/upravu, ali je prepoznavanje bitnih stvari jedna od osnova legitimizacije svake vlasti u odnosu na svoje građane. Kreiranje (nacrt) budžeta za građane je sljedeći korak te treba imati na umu činjenicu da je struktura sadržaja dokumenta zasnovana na pojašnjenju generalnih ekonomskih trendova na kojima se zasnivaju budžetske projekcije, pojašnjenju budžetskog procesa i načina mogućnosti uključivanja građana i predstavničkih organizacija u pojedinim fazama, informacijama o prihodima i rashodima, prioritetima u raspodjeli, te podacima o specifičnim sektorskim projektima i ciljnim grupama. Svakako, treba istaći da dokument

budžet za građane nudi i podatke o kontakt osobama u instituciji od koje se može dobiti više podataka o budžetu koji nisu uključeni u budžet za građane, dok se budžetskim riječnikom nastoje pojasniti termini koji su bitni za razumijevanje procesa pripreme i donošenja budžeta, kao i njegove sadržine.

Četvrti korak u izradi budžeta za građane se odnosi na pripremu i realizaciju aktivnosti diseminacije pripremljenog dokumenta građanima i široj javnosti. Vlade bi trebale učiniti značajne napore na diseminaciji građanskog budžeta. Bez široke diseminacije, sama svrha budžeta građana će biti poništena. Efektivna diseminacija će, dijelom, zavistiti od odabira odgovarajućeg medija - štampa, radio, video, internet, itd. - sa aspekta obavještavanja ciljanih korisnika. Stoga je jako bitno da se unaprijed razmišlja o razumijevanju informacija koje se mogu najbolje prenijeti korištenjem određenih medija, kao i poznavanje potencijalnih prepreka za pristup korisnika.

Na kraju procesa izrade budžeta za građane, bitno je sprovesti određene aktivnosti na evaluaciji postignuća u cilju definisanja planova u budućnosti. Da li je budžet za građane ispunio ciljeve zbog kojih je izrađen - da se poboljša razumijevanje javnosti u vezi sa budžetom i omogući učešće građana u formulaciji, implementaciji i procjeni budžeta? Ovo je ključno pitanje koje vlada treba sebi postavljati tokom cijelog procesa razvoja i diseminacije budžeta za građane. Zbog važnosti budžeta za građane i izazova uključenih u njegovu izradu, procjena njegove efikasnosti po pitanju informisanja ljudi i traženja njihovog učešća je od suštinske važnosti. Gotovo jednako važna je i evaluacija procesa koji se odvijao na razvoju i diseminaciji budžeta za građane, jer taj proces je od ključne važnosti za pokretanje i održavanje dijaloga između vlasti i javnosti.

Trenutne pretpostavke za izradu budžeta za građane u Bosni i Hercegovini

Zakon o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine,⁹ koji propisuje način i proces donošenja budžeta na državnom nivou, ne bavi se uopšte aspektom uključivanja građana i javnosti u proces budžetiranja niti precizira aspekt izrade budžeta za građane. Istovremeno, jedino se definiše obaveza javnog objavljivanja budžeta nakon što se on usvoji od nadležnih institucija. Generalno, može se reći da je uključivanje građana i javnosti u proces izrade propisa na državnom nivou *ad hoc*, te da ni Jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama Bosne i Hercegovine¹⁰ ne definišu učešće građana i javnosti u procese pripreme propisa, uključujući

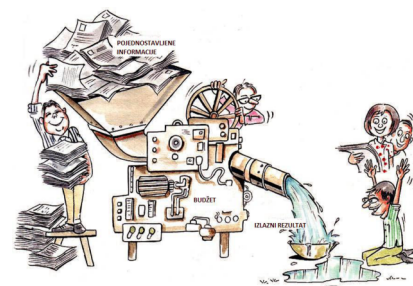
budžet. Nešto je bolja situacija kod zakonodavne vlasti, gdje se preko nadležnih parlamentarnih odbora nastoje izvršiti konsultacije sa pojedinim nevladinim organizacijama, no i to je više *pro forme* nego što je stvarna namjera da se građani i njihove predstavničke organizacije uključe u procese donošenja odluka. Slična je situacija u vezi sa propisima koji regulišu aspekt budžetiranja i uključivanje građana kod entiteta i kantona, dok je na lokalnom nivou situacija nešto bolja jer entitetski zakoni o lokalnoj samoupravi definišu instrumente neposrednog učešća građana u obavljanju javnih poslova.

Treba istaći činjenicu da se izrada budžeta za građane ne mora bazirati na zakonom propisanoj obavezi iako bi noveliranje zakonodavstva u oblasti budžetiranja, sa aspekta uključivanja izrade dokumenta budžet za građane, samom procesu dalo veći demokratski legitimitet i sistemski karakter. To je svakako proces koji zahtijeva jasnu posvećenost institucija vlasti unapređenju transparentnosti i odgovornosti prema građanima.

Uvođenje budžeta za građane u Kazahstanu

Prije nekoliko godina, Centar za podršku pravnim i ekonomskim reformama, organizacija civilnog društva u Kazahstanu, je inicirao razvoj tri modela razvoja budžeta za građane na državnom, regionalnom i lokalnom nivou. Imajući u vidu da su definisani modeli izrade budžeta za građane, državno ministarstvo finansija je oformilo radnu grupu s ciljem razvoja procedura i metodologije za izradu i publikovanje sopstvenog dokumenta budžet za građane. Radna grupa je uključivala predstavnike organizacija civilnog društva i državne mreže profesionalaca za izradu budžeta.¹¹ Već nakon 2 mjeseca aktivnog rada ministarstva finansija sa predstavnicima civilnog društva, pripremljena je zakonska podloga za izradu budžeta za građane. Prijedlog zakona, koji je i usvojen u junu 2011. godine, je obuhvatao smjernice za izradu budžeta za građane na državnom i lokalnom nivou. Novi zakon o budžetskom sistemu, koji je stupio na snagu već u oktobru 2011. godine, je uveo obavezu publikovanja budžeta za građane na zvaničnim internet stranicama državnih institucija, uključujući ministarstvo finansija i jedinice lokalne samouprave.

Alternativno, uvođenje budžeta za građane na svim nivoima vlasti u BiH može biti realizovano kroz projekte i inicijative donatora i organizacija civilnog društva. Kako su već realizovanim projektnim aktivnostima tokom 2014. godine stvoreni uticajni primjeri u gradovima Bijeljina, Tuzla i Zenica, iskustvo na pripremi i donošenju budžeta za građane počinje sa implementacijom u Zeničko-dobojskom kantonu, dok brojne jedinice lokalne samouprave počinju sa razmatranjem njegove pripreme. Ono što svakako treba istaći kao nedostatak je činjenica da se projektima i inicijativama donatora teže dolazi do sistemskih rješenja.

⁸ OECD (2002), "OECD Best Practices for Budget Transparency", OECD Journal on Budgeting, 1(3), pp. 7-14, 2002

⁹ „Službeni glasnik BiH“, br. 61/04, 49/09, 42/12, 87/12 i 32/13

¹⁰ „Službeni glasnik BiH“, br. 11/05

¹¹ The Power Of Making It Simple: A Government Guide To Development Citizens Budget, International Budget Partnership, 2012

Bez jasnog opredjeljenja vlasti, kodifikovanog u obliku zakonskih i podzakonskih propisa, ne mogu se očekivati značajniji rezultati u vezi sa uključivanjem građana u procese donošenja i nadgledanja zvaničnih budžeta institucija na svim nivoima.

Mreža za budžetsku odgovornost i budžet za građane

Fondacija CPI iz Sarajeva, u saradnji sa Centrom za informativnu dekontaminaciju mladih iz Banjaluke (CID), osnovala je u septembru 2014. godine „Mrežu za budžetsku odgovornost“. Jedan od najvažnijih ciljeva ove mreže, koja okuplja predstavnike organizacija civilnog društva¹², medija, akademske zajednice, poslovnog sektora i vlasti, odnosi se na zagovaranje izmjene zakona na državnom i entitetskim nivoima, u cilju uvođenja „Budžeta za građane“ kao obaveznog dokumenta u budžetskom ciklusu, na koji bi se trebale ugledati i ostale zemlje.

Kuda dalje

Posmatrajući javni diskurs u vezi procesa pripreme i realizacije budžeta u Bosni i Hercegovini, evidentno je da postoji ogromna doza nerazumijevanja načina na koji se prikupljaju i troše javna sredstva. Budžet ponuđen građanima na uvid je pisan naglašeno tehničkim jezikom, u stavkama i kategorijama koje razumije samo vrlo mali broj stručnjaka koji su najdirektnije uključeni u pripremu budžeta.

Istovremeno, uključivanje građana i civilnog društva u povećanje odgovornosti vlasti za svoje rezultate se sve više institucionalizuje u zakonodavstvima razvijenih država, dok je u BiH ovaj proces tek u nastajanju. Generalno pravilo glasi: „Što je društvo više demokratsko, to odgovornost prema javnosti postaje „obaveznija“. Aktualna zakonska rješenja i preovladavajuća praksa pokazuju da zakonodavstvo u BiH definiše mehanizme neposrednog učešća građana u javnim poslovima tek na lokalnom nivou, ali bez formalne obaveznosti povratne sprege u odnosu na ukazana pitanja. Stoga ne iznenađuje ni aktuelno stanje u vezi transparentnosti i odgovornosti vlasti u oblasti javnih finansija. Prema Istraživanju o otvorenosti budžeta 2015 (Open Budget Survey 2015), koje provodi organizacija International Budget Partnership, Bosna i Hercegovina se nalazi među državama koje su imale pad u transparentnosti budžeta u odnosu na stanje iz 2012. godine. Pad Bosne i Hercegovine na OBI rang listi desio se zbog ponovnog nepostojanja dva budžetska dokumenta: Budžeta za građane i Polugodišnjeg pregleda budžeta.¹³ Primjeri pojedinih država ukazuju da je članstvo u okviru globalne inicijative "Partnerstvo za otvorenu vlast" jedan od najvažnijih faktora za unapređenje segmenta fiskalne transparentnosti, naročito u vezi izrade dokumenata budžeta za građane. Tako je u Hrvatskoj, nakon ulaska u ovu globalnu inicijativu u septembru 2011. godine, definisan akcioni plan u kome je

utvrđena obaveza Ministarstva finansija Republike Hrvatske da objavljuje skraćene, jednostavne i građanima razumljive sve budžetske dokumente koji se odnose na smjernice za ekonomsku i fiskalnu politiku, prijedlog državnog budžeta, budžet usvojen od strane parlamenta, te polugodišnje i godišnje izvještaje o izvršenju.¹⁴ Može se reći da su pozitivni pomaci u vezi izrade budžeta za građane u Hrvatskoj rezultat i podržavajućeg zakonodavstva i institucionalnog okvira na putu same države ka standardima EU. Istovremeno, praksa izrade budžeta za građane u Srbiji i Makedoniji je trenutno slična stanju u BiH te se zasniva na projektnom pristupu pojedinih nevladinih organizacija, bez još uvijek podržavajuće uloge institucija vlasti. Primjer Hrvatske u vezi donošenja budžeta za građane i unapređenja otvorenosti budžeta svakako treba predstavljati okvir na koji bi se trebale ugledati zemlje Zapadnog Balkana.

¹² <http://www.6yka.com/novost/64961/osnovana-mreza-za-budžetsku-odgovornost>

¹³ Više na <http://www.cpi.ba/bosna-i-hercegovina-je-pala-na-svjetskoj-rang-listi-budžetske-transparentnosti-jer-vlasti-otezavaju-građanima-da-shvate-budžetski-proces-i-uticu-na-tokove-javnog-novca/>

¹⁴ Više na <http://www.mfin.hr/hr/proracun-za-građane>

ZNAŠ li da **IMAŠ** PRAVO da **ZNAŠ?**

28. septembar

Međunarodni dan slobode
pristupa informacijama

Open
Society Fund
Bosnia & Herzegovina

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina